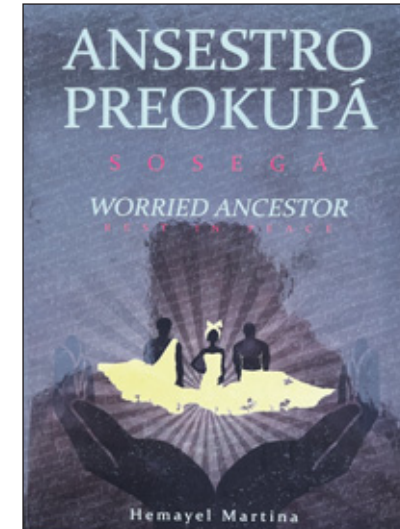

De koelbloedige moord op Marquez (2)

De omslag van het boek van Hemayel Martina.

Het is 30 mei 1940: „De Hollandse marinier Camilius Josephus van Roseel schiet mijn vader in koelen bloede dood. Het enige wapen dat mijn vader gebruikte waren zijn woorden. Hij kon geen onrecht verdragen en zei ook altijd wat hij dacht. Ik heb me altijd afgevraagd waar het recht is gebleven en waar recht gehaald kan worden. Ook heb ik me vaak afgevraagd of deze schutter ooit vrede heeft kunnen vinden.” Zo begon dochter Diana Morena Marquez haar verhaal over de koelbloedige moord op haar Curaçaos-joodse vader Henri Benjamin Marquez die op Aruba plaatsvond. De Nederlandse overheid liet zijn lichaam op een onbekende plek begraven, zonder de familie in te lichten. Zo heeft de familie nooit ‘closure’ gekregen.

DOOR YVONNE B. OLF

Van Roseel werd door de kriegsraad - tegenwoordig noemen we dit de slager die zijn eigen vlees keurde - veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf, met aftrek van voorarrest. Vervolgens werd hij naar Bonaire gestuurd om daar het interneringskamp te bewaken en bleef kampbewaker tot hij in 1942 weer als marinier in Suriname werd gestationeerd. Henri Benjamin Marquez werd de dag na de schietpartij in afwezigheid van zijn vrouw en familieleden begraven op een plek die alleen voor de overheid bekend is en die tot op de dag van vandaag

niet bekend is. Dit is voor mij als voorzitter van vereniging Hende-i-Medio-Ambiente (HiMA) aanleiding geweest de minister van Defensie Kajsja Ollongren (D66) te verzoeken alles in het werk te stellen en onderzoek te laten plegen naar waarom de plek tot op heden ‘verborgen’ is gebleven en de reden waarom de nabestaanden, die nu op hoge leeftijd zijn, 82 jaar na dato, hun geliefde de laatste eer nog steeds niet kunnen bewijzen.

Pas 75 jaar na het dodelijke voorval in het Lago-kantoorlokaal, werd in 2015 de ware toedracht van het doodschieten van Marquez serieus onderzocht. De onderzoekers ontcrachten

volledig de stelling van de kriegsraad dat de marinier uit noodweer handelde en kwam tot de conclusie dat Marquez ‘standrechtelijk werd geëxecuteerd’. Een standrechtelijke executie, ook wel standrecht, is een executie waar een persoon ter plekke wordt gedood zonder of na een heel summier proces.

Kamp Bonaire

Vrij onbekend is dat het belangrijkste en grootste interneringskamp van de Antillen op Bonaire werd opgezet, even buiten Kralendijk op Playa Pariba.

Het koloniaal bewind had een omstrede wet klaarliggen die in zou gaan zodra de oorlog

Nederland zou uitbreken. Deze wet riep veel vragen op - zeker bij de burgerrechtenactivist Pedro Pablo Medardo ‘Dada’ de Marchena die erover schreef en hevige protesteerde - omdat deze wet inbreuk zou kunnen maken op bepaalde grondrechten. Volgens deze wet mochten interneringen namelijk plaatsvinden zonder tussenkomst van een rechter.

De zes Caribische eilanden waren toen één kolonie en heten samen ‘Gebiedsdeel Curaçao’ en iedereen die als een gevaar voor de rust en veiligheid in het Gebiedsdeel Curaçao kon worden aangemerkt, kon op grond van deze wet worden gearresteerd en geïnterneerd.

In de nacht van 9 mei op 10 mei 1940, werden op de Antillen alle eilandbewoners met Duitse en Oostenrijkse nationaliteit van hun bed gelicht. Deze actie ging zonder aanzien des persoons, ook de Joden die Duitsland en Oostenrijk ontvlucht waren, maar nog Duitse en Oostenrijkse nationaliteit hadden werden opgepakt.

De meesten werden de volgende dag al overgebracht naar het inderhaast opgezette interneringskamp op Bonaire. In dit kamp zaten Duitsers, Oostenrijkers en een enkele Hongaar.

Tot de geïnterneerden behoorden ook - zoals de Nederlandse minister-president Mark Rutte zou zeggen - mensen die zich al lang en breed hadden ‘ingevochten’ en al een plaats in de Antilliaanse samenleving hadden veroverd. Een voorbeeld hiervan is de Oostenrijkse fotograaf Fred Fischer, latere winnaar van de ‘World Press Photo Award’, die - voor het opkomend nazisme was uitgeweken en nog vóór de Duitse annexatie van Oostenrijk uit zijn vaderland via Amsterdam naar Curaçao vluchtte.

Zijn gedichtenbundel ‘Anestro Preokupá Sosegá’ inspireert mij en ik kijk er ook vaak in. Het gedichtenboek is mooi met aan de ene kant het Papiaaments (Anestro Preokupá Sosegá) en aan de andere kant het

Engels (Worried Ancestor Rest in Peace). Het is buitengewoon dat een jongen van zo’n jonge leeftijd zulke inspirerende gedachten kon opschrijven. Uit zijn gedichten lees ik innerlijke wijsheid, spirituele verrijking, kennis en iemand die niet ego-gedreven was. De gedichten zouden verplichte literatuur op de Curaçaose scholen moeten zijn, een voorbeeld voor al die kinderen die het al zo moeilijk hebben.

Diana Marquez

Ik had met Diana Marquez, de nu bijna 85-jarige dochter van Henri Benjamin Marquez, afgesproken bij Marie Pampo. Een leuke kwieke dame waarmee ik uiteindelijk bijna drie uur heb gesproken. Het klikte meteen ook goed. Ik wilde natuurlijk van haar weten hoe zij de moord op haar vader heeft ervaren.

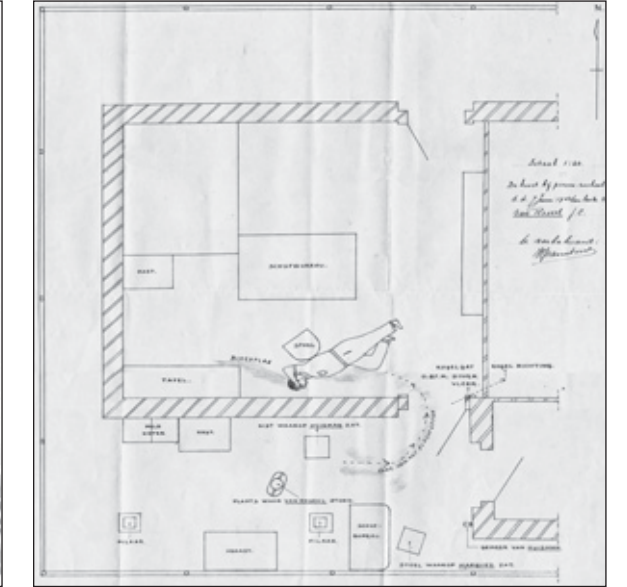
Ze vertelde dat zij op Curaçao woonde met haar familie en haar moeder zwanger was van haar zus. Toen haar moeder bericht kreeg dat hun vader was doodgeschoten vertrok zij hoogzwanger naar Aruba. Daar bleek bij aankomst dat haar man en vader van haar kinderen al begraven was, op een plek die tot nu toe onbekend is.

„Ik was het oogappeltje van mijn vader en ik heb zijn dood nooit kunnen accepteren. Later toen ik naar de lagere school ging kreeg ik feitelijk pas te horen wat er precies was gebeurd. Ik was een boos en verdrietig kind, geen blij kind eigenlijk en hoe ouder ik werd hoe bozer ik ook werd. Ik pikte niets van niemand, ook niet van mijn moeder.”

„Onrecht heb ik nooit kunnen accepteren, tot op de dag van vandaag. Als ik onrecht zie wat kinderen vaak wordt aangedaan dan ga ik erop af. En geloof me, veel kinderen op Curaçao hebben het erg moeilijk. Ven-
len voelen zich erg achtergesteld, kunnen daarom op school vaak niet meekomen, niemand komt voor de kinderen hier op, ze worden soms aan hun lot overgelaten. Toen ik 16 jaar werd, vertrok ik met mijn beste vriendin naar een internaat in Arnhem om voor onderwijzeres te studeren. Er gebeurde binnen dat internaat veel, er was veel negativiteit. In november liepen we zelfs nog met zomerkleren. Na een jaar moesten we van de leiding weer terug naar Curaçao, zogenaamd omdat het thuisfront geen geld stuurde. Ik was inmiddels 17 jaar. Uiteindelijk bleek dat de voogd en de directrice van het internaat het geld in eigen zak hadden gestoken, waarvoor zij uiteindelijk werden veroordeeld.” Ik had een jongen ontmoet waar ik verliefd op werd en na een jaar zijn we naar Nederland vertrokken waar ik tientallen jaren heb gewoond. Wij kregen twee kinderen, en jongen en een meisje. Toen de kinderen ouder werden ben ik in Nederland gaan werken en

Kogelgaten in de muur door het schieten op Marquez. Op de andere illustratie een situatieschets van het gebeuren.

hem te willen hebben. Hij heeft dat geweigerd omdat hij er geen behoefte aan had.”

„Mijn zoon die als artiest onder de naam Gene Travis bekend is als zanger-entertainer, speelt gitaar en piano, zingt en schrijft mooie liedjes, en treedt overal op. Hij heeft het van geen vreemde zullen we maar zeggen. Ik geef nu nog twee maal per week Nederlandse les aan kinderen van een Kolegio in de wijk Steenrijk. Ik lees ze ook mijn gedichten voor. Het zijn allemaal gedichten die gaan over het leven en kinderen zullen zich hierin kunnen herkennen. Ik hoop ook dat het de kinderen verder kan helpen dat zij zich beter in hun vel gaan voelen en vooral dat zij kunnen begrijpen en weten dat zij niet

minder zijn dan andere kinderen. Kleur zou niet mogen bestaan want uiteindelijk zijn we allemaal gelijk toch, maar helaas is dat nog steeds dagelijkse realiteit.”

Op dit moment worden de gedichten en sprookjes van Diana Marquez in Nederland gebundeld en in boekvorm uitgebracht.

Noot van Yvonne: Ik geloof wel dat het kolonialisme ons heeft beroofd van veel verhalen. Het is bijna een vorm van ontmenselijking. Dat is eigenlijk best verdrietig, juist omdat verhalen de geschiedenis van een volk vertellen. Yvonne B. Olf is voorzitter van vereniging Hende-i-Medio-Ambiente (HiMA). Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

hem te willen hebben. Hij heeft dat geweigerd omdat hij er geen behoefte aan had.”

„Mijn zoon die als artiest onder de naam Gene Travis bekend is als zanger-entertainer, speelt gitaar en piano, zingt en schrijft mooie liedjes, en treedt overal op. Hij heeft het van geen vreemde zullen we maar zeggen. Ik geef nu nog twee maal per week Nederlandse les aan kinderen van een Kolegio in de wijk Steenrijk. Ik lees ze ook mijn gedichten voor. Het zijn allemaal gedichten die gaan over het leven en kinderen zullen zich hierin kunnen herkennen. Ik hoop ook dat het de kinderen verder kan helpen dat zij zich beter in hun vel gaan voelen en vooral dat zij kunnen begrijpen en weten dat zij niet

minder zijn dan andere kinderen. Kleur zou niet mogen bestaan want uiteindelijk zijn we allemaal gelijk toch, maar helaas is dat nog steeds dagelijkse realiteit.”

Op dit moment worden de gedichten en sprookjes van Diana Marquez in Nederland gebundeld en in boekvorm uitgebracht.

Noot van Yvonne: Ik geloof wel dat het kolonialisme ons heeft beroofd van veel verhalen. Het is bijna een vorm van ontmenselijking. Dat is eigenlijk best verdrietig, juist omdat verhalen de geschiedenis van een volk vertellen. Yvonne B. Olf is voorzitter van vereniging Hende-i-Medio-Ambiente (HiMA). Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

minder zijn dan andere kinderen. Kleur zou niet mogen bestaan want uiteindelijk zijn we allemaal gelijk toch, maar helaas is dat nog steeds dagelijkse realiteit.”

Op dit moment worden de gedichten en sprookjes van Diana Marquez in Nederland gebundeld en in boekvorm uitgebracht.

Noot van Yvonne: Ik geloof wel dat het kolonialisme ons heeft beroofd van veel verhalen. Het is bijna een vorm van ontmenselijking. Dat is eigenlijk best verdrietig, juist omdat verhalen de geschiedenis van een volk vertellen. Yvonne B. Olf is voorzitter van vereniging Hende-i-Medio-Ambiente (HiMA). Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.

Papá

Papá, is het waar dat mijn overgrootouder een slaaf is geweest? niet een slaaf, mijn lief kind maar een mens, geboren in vrijheid

maar papá, in boeken staat geschreven dat hij een meester had een meester die hem gekocht heeft een meester die hem verkocht heeft een meester die hem mishandeld heeft

mijn lief kind, in de boeken staat niet geschreven dat de meester de slaaf was terwijl hij je voorouder kocht en verkocht heeft hij zijn ziel gevangen gezet terwijl die van jouw overgroot-

ouder altijd vrij is geweest

Een boodschap van een voorouder geketend, weggesleurd uit mijn land heb ik leren denken en geloven dat ik vanwege mijn huidskleur minder was dan niets

iedereen die op mij leek leerde ik te minachten door mijn inferieure staat maakte ik een ander superieur

zo plantte ik in de geschiedenis een zaad voor een vrucht die je nog steeds met smaak eet maar er zijn geen ketens meer je handen en voeten zijn niet meer gebonden je bent vrij om te beseffen dat je er voor altijd zult zijn

Het interneringskamp op Bonaire.

FOTO NATIONAAL ARCHIEF

Laatste toespraak van gouverneur van Curaçao G.J.J. Wouters in een zitting van de Staten van Curaçao. Rechts van hem (zittend) de nieuwe gouverneur P.A. Kasteel.